

Politiska tjänstemän i kommunerna

Stockholmskomplexet

Sammanfattning

Antalet politiska tjänstemän i kommunerna har ökat kraftigt det senaste decenniet. Trenden är starkast i Stockholm – man kan nästan tala om ett Stockholmskomplex, där politikerna i Stockholms stadshus sneglar mot riksdag och regering och vill ha lika mycket resurser som politikerna där. Övriga kommuner i Stockholms län försöker hålla jämna steg med Stockholms stad.

Politikerna i Stockholm triggas varandra att anställa fler och fler politiska tjänstemän och det är inte utan att man undrar om de verkligen behövs för det kommunala förtroendeuppdraget eller om det till och med är så att de ibland ägnar sig åt rent partipolitisk verksamhet som partierna redan har ersättning för i det kommunala partistödet. Den snabba tillväxten, inte minst i Stockholmsregionen, gör att man frågar sig om det inte är ett onödigt slöseri med skattepengar som varken gör till eller från för de som betalar. Man kan inte låta bli att ställa sig frågan vad konsekvensen skulle bli om det här Stockholmskomplexet sprider sig till resten av landet.

Bakgrund

De senaste åren har det varit en diskussion om det växande antalet politiska tjänstemän och deras allt större inflytande. Men hur många är de egentligen och hur har utvecklingen de senaste tio åren sett ut?

Det råder ingen tvekan om att behovet av politiska tjänstemän har ökat i takt med att kraven på våra förtroendevalda blir allt högre. De fyller en viktig funktion för att avlasta de förtroendevalda, bereda ärenden, och hantera kontakter med media och den egna partiorganisationen. De politiska tjänstemännen kan också bidra till att de förtroendevalda inte hamnar i ett kunskaps- och informationsmässigt underläge i förhållande till de opolitiska tjänstemännen.

Frågan är inte om det behövs politiska tjänstemän utan i vilken omfattning det behövs på olika nivåer i politiken. Behovet är rimligtvis störst i regering och riksdag, och betydligt mindre i kommun och landsting. I ett internationellt perspektiv är skillnaderna stora mellan olika länder. Bo Rothstein konstaterar i boken "Makt utan mandat" att grannländer som Danmark och Finland har betydligt färre politiska tjänstemän i regering och parlament än Sverige.

Metod

Slöseriombudsmannen har undersökt hur många politiska tjänstemän som är anställda i regering, riksdag och kommuner idag jämfört med för tio år sedan. På kommunal nivå har en avgränsning gjorts till kommunerna i Stockholms län, Göteborg och Malmö samt Stockholms läns landsting.

Regeringskansliet publicerar löpande statistik över antalet anställda, där politiska tjänstemän särredovisas.

Slöseriombudsmannen har frågat riksdagsförvaltningen hur många politiska tjänstemän som är anställda där. Men i riksdagen är det de politiska partierna som anställer politiska tjänstemän, och riksdagsförvaltningen kan inte svara på frågan hur många anställda partierna har. I rapporten har vi därför utgått från den lagstiftning som styr hur mycket allmänna medel som tilldelas partierna för detta.

Till de kommuner som ingår i undersökningen och redovisas i tabellen nedan har Slöseriombudsmannen ställt frågan hur många politiska tjänstemän som är anställda i kommunen på basis av heltider idag och 2008. Till Stockholms läns landsting ställdes frågan hur många politiska tjänstemän som var anställda idag och 2008. Kommunerna har också fått frågan om de redan nu planerar att utöka antalet politiska tjänstemän kommande mandatperiod.

Riksdagen

Enligt lagen om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen ska de politiska partierna ha stöd för politiska tjänstemän som motsvarar kostnaden för en tjänsteman per riksdagsledamot. I praktiken är det sedan upp till partierna att avgöra hur resurserna fördelas i riksdagsgruppen. Det innebär att riksdagen ersätter partierna för motsvarande 349 politiska tjänstemän.

Regeringen

De politiskt anställda i Regeringskansliet har ökat de senaste tio åren. Under 2008 arbetade i genomsnitt 193 politiska tjänstemän i Regeringskansliet. 2017 var de politiskt anställda 203, en ökning med ungefär fem procent.

Kommunerna

De 26 kommunerna i Stockholms län har 220 politiska tjänstemän anställda år 2018. Det är en fördubbling på tio år, då kommunerna hade 110 politiska tjänstemän. I Stockholms stad, som leder utvecklingen i länet, har antalet politiska tjänstemän ökat med drygt 60 procent. I Stockholms län har ökningen varit över 150 procent. Det beror delvis på att flera kommuner infört politiska tjänstemän under den här perioden. I Stockholms läns landsting har utvecklingen varit i linje med Stockholms stad, en ökning på knappt 60 procent.

Bland Stockholmskommunerna som idag saknar politiska tjänstemän svarar Nynäshamn och Salem att de planerar att införa det under mandatperioden 2018-2022 och Tyresö svarar att man planerar att utöka antalet politiska tjänstemän.

I Göteborg och Malmö har antalet politiska tjänstemän också växt, men inte lika kraftigt. Göteborg har 35 politiska tjänstemän och Malmö 16. Det är en ökning med nästan 40 procent på tio år i Göteborg och 45 procent i Malmö.

Stockholms läns landsting har 78 politiska tjänstemän. För tio år sedan var de 49, det är en ökning med drygt 59 procent.

Diskussion

Om de tre storstadskommunerna är representativa för hela landet innebär det att svenska kommuner har 850 politiska tjänstemän. Beräkningen är baserad på antalet invånare.

Men om man jämför Stockholm med Göteborg eller Malmö har Stockholms stad betydligt fler tjänstemän än både Göteborg och Malmö i relation till befolkningsstorleken. Samma sak gäller kommunerna i Stockholms län. Det verkar snarare som att Stockholm generellt har fler politiska tjänstemän än andra kommuner. Om Stockholm hade haft lika många politiska tjänstemän som Göteborg och Malmö hade antalet politiska tjänstemän i huvudstaden varit hälften, eller närmare bestämt 53.

Mycket talar för att det finns ett Stockholmskomplex, där koncentrationen av politiker i Stockholm triggat lokalpolitikerna att anställa fler politiska tjänstemän för att "alla andra har det". Även om riksdagen har fler politiska tjänstemän i absoluta tal är intensiteten av politiska tjänstemän högre i Stockholms stadshus, sett till antalet ledamöter i fullmäktige. I riksdagen får partierna finansiering för motsvarande en tjänsteman per riksdagsledamot. I Stockholms stad har de 101 politikerna i kommunfullmäktige 107 politiska tjänstemän till sitt förfogande.

Sett till befolkningsstorlek har övriga 25 kommuner i Stockholms län lika hög intensitet av politiska tjänstemän som Stockholms stad, men de enskilda kommunerna skiljer sig åt dramatiskt. Exempelvis har Täby kommun, med 65 000 invånare två politiska tjänstemän medan Sundbyberg med 48 000 invånare nästan har tio politiska tjänstemän. Om Stockholms stad hade lika många politiska tjänstemän som Täby skulle man ha 28 tjänstemän istället för 107.

Flera Stockholmskommuner med färre än 100 000 invånare har mellan fem och 10 politiska tjänstemän anställda i kommunen omräknat på heltider. Det kan jämföras med Sveriges tredje största kommun Malmö, som har 16 politiska tjänstemän.

Om Stockholm sticker ut vad gäller politiska tjänstemän, men Göteborg och Malmö är mer representativa för resten av landet skulle kommunerna utanför Stockholms län ha drygt 430 politiska tjänstemän. Även detta beräknat på basis av befolkning. Totalt skulle svenska kommuner då ha runt 650 politiska tjänstemän. Det är en mer rimlig uppskattning.

Stockholms läns landsting har 78 politiska tjänstemän. Om SLL är representativt för alla landsting, baserat på befolkning, skulle landets regioner och landsting ha 350 politiska tjänstemän. Men så många är de sannolikt inte. Till exempel har Region Östergötland 11 politiska tjänstemän enligt sin hemsida. Men om Region Östergötland hade lika många politiska tjänstemän som Stockholm skulle man ha 16 politiska tjänstemän, alltså nästan 50 procent fler. Region Västra Götaland har 29 politiska tjänstemän enligt sin hemsida. Om de hade lika många politiska

tjänstemän som Stockholm hade de varit nästan dubbelt så många, eller närmare bestämt 58.

Tabell, politiska tjänstemän i kommunerna

Kommun	Polsekars 2018	Polsekars 2008
Stockholm	107	66
Göteborg	34,8	25
Malmö	16	11
Stockholms läns kommuner		
Botkyrka	6,5	6
Danderyd	0	0
Ekerö	2,7	0
Haninge	9,25	6
Huddinge	10	6
Järfälla	9,4	0
Lidingö	6,3	1
Nacka	6,25	5
Norrtälje	0	0
Nykvarn	0	0
Nynäshamn	0	0
Salem	0	0
Sigtuna	2	-
Sollentuna	5,3	6
Solna	7	7
Stockholm	107	66
Sundbyberg	9,65	-
Södertälje	5	1
Tyresö	6	0
Täby	2	0
Upplands-Bro	6	0
Upplands-Väsby	9	7,7
Vallentuna	0	0
Vaxholm	0	0
Värmdö	3,8	4
Österåker	2,5	1
Kommunerna i Stockholms län	215,65	110,7
Stockholms läns landsting	78	49